

Forslag

til

Lov om tilskud til investeringer i landbrugets produktionsbygninger.

Fremsat den 4. marts 1971 af *landbrugsministeren*.

§ 1. Til fremme af investeringer i hensigtsmæssigt landbrugsbyggeri kan landbrugsministeren yde økonomisk bistand af statskassen til nyopførelse og om- eller tilbygning af staldbygninger med tilhørende anlæg til kvæg og svin efter de i denne lov indeholdte regler.

Stk. 2. Efter aftale med De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og Landbrugsrådet kan landbrugsministeren udvide bistandsordningen til at omfatte investeringer af anden art end angivet i stk. 1.

Stk. 3. Udgifterne til ydelse af tilskud til de i stk. 1 og 2 omhandlede investeringer, herunder udgifterne til administrationen af tilskudsordningen, afholdes af de midler, der i henhold til lov om afsætning af danske landbrugsvarer er stillet til rådighed for landbrugets dispositionsfond. I hvert finansår overføres fra dispositionsfonden tilskudsbeløbet for det pågældende finansår tillige med tilsvaret for de i tidligere finansår tilsagte tilskud. Der kan i hvert finansår gives tilsagn om tilskud inkl. administrationsomkostninger til investeringer svarende til et årligt fuldt tilskudsbeløb på 30 mill. kr., jfr. § 6.

Stk. 4. Efter aftale med de i stk. 2 nævnte organisationer kan det anførte maksimale tilskudsbeløb for det enkelte finansår for højes på finansloven, såfremt investeringsbehovet tilsiger det. Det er dog en forudsætning, at tilskudsudgifterne holdes inden for den samlede beløbsramme i henhold til lov om afsætning af danske landbrugsvarer. Landbrugsministeren kan ligeledes efter forhandling med de nævnte organisationer fastsætte begrænsninger for beregningen af til-

skud til de enkelte investeringer med henblik på dækning af investeringsbehovet inden for en uændret årlig tilskudsramme.

Stk. 5. Beløb, som ikke finder anvendelse som nævnt i stk. 1 og 2, tilbageføres til landbrugets dispositionsfond.

§ 2. Tilskud kan ydes til personer, der er ejere af landbrugsejendomme, og som selv driver den ejendom som hovederhverv, på hvilken investeringen foretages eller agter at tage landbrug som hovederhverv efter investeringen.

Stk. 2. Landbrugsministeren kan efter forhandling med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger fastsætte uddannelseskraav som betingelse for modtagelse af tilskud.

Stk. 3. Tilskud kan endvidere ydes til ejere eller forpagtere af landbrugsejendomme, der er givet i forpagtning i overensstemmelse med regler, der fastsættes af landbrugsministeren, dersom forpagteren opfylder de betingelser, der stilles til en ejer, jfr. stk. 1 og 2.

Stk. 4. I de i § 3, stk. 2, omhandlede tilfælde kan tilskud ydes til sammenslutninger af landmænd.

§ 3. Tilskud kan ydes til investeringer af den i § 1 anførte art, der foretages på landbrugsejendomme, og som er til brug for den omhandlede ejendom.

Stk. 2. Hvor særlige forhold taler derfor kan landbrugsministeren godkende investeringer af den omhandlede art, der er til brug for flere landbrugsejendomme. Tilladelsen

kan meddeles, selvom investeringen ikke foretages på en landbrugsejendom.

§ 4. Det skal tilstræbes, at staldbyggeriet får en tilfredsstillende udformning i teknisk henseende, og at det under hensyn til kvalitet og nødvendigt udstyr udføres for udgifter, der må anses for rimelige. Landbrugsministeren kan stille de i denne forbindelse fornødne krav for meddelelse af godkendelse og herunder bestemme, at tilskud beregnes af et reduceret udgiftsbeløb.

§ 5. Tilskud kan kun ydes, såfremt investeringen ikke er påbegyndt inden tilsagn om tilskud er meddelt. Landbrugsministeren kan gøre undtagelse fra denne bestemmelse.

Stk. 2. Uanset foranstående kan investeringer, der er påbegyndt efter 4. marts 1971 og inden en tidsfrist, der fastsættes af landbrugsministeren, opnå støtte, dersom de i øvrigt opfylder betingelserne for godkendelse.

§ 6. Tilskud beregnes af den godkendte investeringsudgift for den pågældende investering. Tilskuddet ydes med et beløb, der på årsbasis beregnes som en procentsats af investeringsudgiften svarende til forskellen mellem $6\frac{1}{2}$ pct. og den effektive rente af 30-årige kreditforeningsobligationer af åbne serier med en nominel rente på $6\frac{1}{2}$ pct. Tilskudsprocenten kan ikke overstige 5 pct.

Stk. 2. Den nævnte effektive rente opgøres den 1. i hvert kvartal. Den derved fastsatte tilskudsprocent gælder for tilskud til investeringer, der efter færdiggørelse anmeldes til endelig godkendelse i det pågældende kvartal.

Stk. 3. Tilskud kan maksimalt ydes i 10 år. Fuldt tilskud ydes i 5 år. Herefter nedsættes tilskudsprocenten i de følgende år med $\frac{1}{2}$ pct. årligt. Tilskuddet bortfalder, når det årlige beløb er under 100 kr.

Stk. 4. Landbrugsministeren fastsætter de nærmere regler om tilskuddets beregning, herunder om opgørelsen af den effektive rente.

§ 7. Tilskuddet ydes med virkning fra bygningens eller anlæggets færdiggørelse, jfr. § 6, stk. 2, og udbetales kontant halvårsvis bagud. Udbetalingsterminerne fastsættes af landbrugsministeren.

§ 8. Mindstegrænsen for investeringer, der kan opnå investeringstilskud, er en godkendt investeringsudgift på 20.000 kr. Investeringer til flere godkendte formål kan lægges sammen ved beregningen.

Stk. 2. Overgrænsen for beregning af tilskud til investeringer i en ejendom er en investeringsudgift på 400.000 kr., således at der ved investeringer til større udgiftsbeløb kun kan beregnes tilskud af 400.000 kr. Der kan meddeles tilskud til investeringer over 20.000 kr. flere gange inden for det anførte samlede beløb.

Stk. 3. Tilskud til investeringer i flere ejendomme tilhørende samme ejer kan tilsammen kun ydes til en samlet investeringsudgift på 400.000 kr.

Stk. 4. Investeringer i landbrugsejendomme, der drives i forpagtningsforhold, der er godkendt i henhold til bestemmelserne i § 2, medregnes ikke i opgørelsen af de af ejeren i andre ejendomme foretagne investeringer.

Stk. 5. For bygningsinvesteringer i forbindelse med jordfordeling, til hvilke der ydes lån af staten i henhold til lov om statens udlån til jordbrugsmæssige formål m. m. beregnes kun tilskud af den del af investeringsudgiften, der overstiger det ydede lån. Tilsvarende gælder investeringer, der modsvares udbetalt erstatning for ekspropriation, brandskade o. lign. For de overskydende investeringsudgifter gælder de i stk. 1, 2 og 3 fastsatte grænser.

§ 9. Tilskuddet bortfalder for den resterende tilskudsperiode,

- 1) dersom ejendommen afhændes,
- 2) dersom brugerforholdene på ejendommen ændres, således at betingelserne for tilskud ikke længere er opfyldt.
- 3) dersom bygninger, der er opført eller indrettet med tilskud, anvendes til formål, der ikke er tilskudsberettiget.
- 4) dersom forudsætningerne for tilskud i øvrigt efter landbrugsministerens skøn er væsentligt forrykket.

Stk. 2. I de i stk. 1, nr. 2)–4) anførte tilfælde kan landbrugsministeren bestemme, at ydede tilskud skal tilbagebetales.

Stk. 3. Når forholdene taler derfor, kan landbrugsministeren gøre undtagelse fra bestemmelserne i stk. 1.

§ 10. Landbrugsministeren fastsætter nærmere regler for administrationen af tilskudsordningen.

§ 11. Loven træder i kraft den 1. juli 1971.

§ 12. Loven optages til revision senest i folketingsåret 1973-74.

§ 13. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

Lovforslaget er et led i den revision af landbrugslovgivningen, som ønskes foretaget på grundlag af regeringens overvejelser efter afgivelsen af landkommissionens 8. og 10. betænkninger. Lovforslaget har således sammenhæng med forslaget til revision af lov om landbrugsejendomme, hvorved den frie sammenlægningsgrænse forhøjes til 100 ha og adgangen til samdrift udvides, og navnlig med det forslag, som samtidig fremsættes om statens udlån til jordbrugsmæssige formål. Efter den hidtil gældende lovgivning om disse udlån har lån til bygningsinvesteringer kunnet opnås, når investeringerne skete i forbindelse med en jordsupplering. Muligheden for opnåelse af disse lavtforrentede statslån til bygningsinvesteringer i forbindelse med jordsupplering er i det nævnte lovforslag foreslået ophævet, bortset fra bygningslån ved jordfordeling i tilfælde af udflytning af ejendommen og ved oprettelse af gartnerier. Lån til jordsupplering er ved forslaget begrænset til 35 ha, dog med visse modifikationer.

På grund af de ugunstige indtjeningsmuligheder, der i 1960'erne prægede landbrugserhvervet og navnlig påvirkede rentabiliteten af den animalske produktion, har der i flere år været en tilbagegang eller stagnation i nybyggeri og modernisering af landbrugets produktionsapparat, og der er nu et meget betydeligt investeringsbehov, som dels skyldes teknisk forældelse af den eksisterende bygningsmasse, dels den igangværende strukturudvikling mod færre bedriftsenheder.

De af statskassen siden 1958 til landbrugets rådighed stillede midler har haft til formål at fremme afsætningen af danske landbrugsvarer og derigennem bedre landbrugernes vilkår. Mellem landbrugsministeren og landbrugets organisationer er i forbindelse med den nu foreslåede revision af den ovennævnte lovgivning opnået enighed om, at der inden for rammerne af de beløb, der stilles til rådighed for landbrugets dispositionsfond gennem loven om afsætning af danske landbrugsvarer, bør afsættes midler, der direkte tager sigte på at fremme investeringer i landbrugsbyggeri med animalsk produktion for øje.

Et af landbrugsministeriet nedsat udvalg har den 22. februar 1971 afgivet en beretning om udformningen af en tilskudsordning, hvis mål er at fremme hensigtsmæssigt landbrugsbyggeri, herunder navnlig staldbyggeri med tilhørende anlæg. Ordningen tager særlig sigte på fremme af ønskede investeringer ved ydelse af rentetilskud, men tilskudsordningen er i øvrigt ikke knyttet til forudsætning om konkret lånoptagelse til investeringerne.

Udvalget har udarbejdet et lovudkast, der er lagt til grund for nærværende lovforslag.

Udvalgets beretning er trykt som bilag til lovforslaget, og der henvises med hensyn til tilskudsordningens enkeltheder til beretningen.

Tilskudsordningen tilsigtes administreret enklest muligt med anvendelse af EDB, jfr. beretningens kapitel IV. Administrationsudgifterne kan kun angives skønmæssigt, men må antages at ville andrage 2 á 3 mill. kr. årlig. Der er heri medregnet en begrænset personaleudvidelse til behandling af det anslåede sagsantal på 8.000 sager årligt. Administrationsudgifterne forudsættes afholdt indenfor rammerne af de beløb, der overføres til tilskudsordningen fra landbrugets dispositionsfond.

Forslagets statsfinansielle virkninger.

Udgifterne til tilskudsordningen forudsættes som anført afholdt af de midler, der er stillet til rådighed for landbrugets dispositionsfond gennem loven om afsætning af danske landbrugsvarer.

Med hensyn til ordningens udgiftsmæssige konsekvenser skal i øvrigt bemærkes følgende:

Tilskudsordningen er, som det fremgår af lovforslagets § 6, opbygget på det princip, at der for de af ordningen omfattede investeringer ydes landmanden et årligt tilskud svarende til forskellen mellem den på tidspunktet for investeringens færdiggørelse opgjorte effektive obligationsrente og en rente på 6 ½ pct., dog højst 5 pct., således at beløbet beregnes af den godkendte investeringsudgift. Fuldt tilskud ydes i 5 år, hvorefter tilskudsprocenten nedsættes med ½ pct. årlig. Tilskud kan maksimalt ydes i 10 år.

Det bemærkes, at lovforslagets tilskudsordning svarer til beretningens tabel 3, model 3.

Det er ikke muligt at fremkomme med et nøjere skøn over, hvad udgifterne til investeringstilskuddene vil komme til at andrage. Den totale tilskudsudgift vil afhænge først og fremmest af investeringsaktiviteten inden for det af ordningen omfattede byggeri og udviklingen i den effektive rente.

Udgiftsrammen er imidlertid begrænset derved, at det i lovforslagets § 1 er fastsat, at der i hvert finansår kun kan gives tilsagn om tilskud til investeringer til et årligt fuldt tilskudsbeløb på 30 mill. kr., idet der dog indenfor dette beløb også skal afholdes udgifterne ved ordningens administration. Med en anslået administrationsudgift på ca. 3 mill. kr. vil der herved efter bestemmelsen i § 6 under det nuværende renteniveau være mulighed for støtte til investeringer på ca. 560 mill. kr. årligt.

Af udvalgets beretning (kap. II) fremgår, at investeringsbehovet for staldbygninger, der umiddelbart er omfattet af tilskudsordningen, i tiden indtil 1980 under visse nærmere anførte forudsætninger er opgjort til 700 mill. kr. årligt regnet i 1971-priser, men således at der i de første år kun påregnes investeringer til næppe over 500 mill. kr. årlig. Under det nuværende effektive renteniveau på ca. 11,30 vil fuldt tilskud udgøre ca. 4,80 pct. Den samlede tilskudsudgift til een årgang staldbygninger til en investeringsudgift på 500 mill. kr. kan herefter opgøres til 24 mill. kr. det første år og ca. 202 mill. kr. for hele tilskudsperioden.

Ved en fortsættelse af tilskudsordningen under uændrede forudsætninger (et støttet byggeri på 500 mill. kr. årlig og en effektiv rente på ca. 11,30) i de følgende år vil den samlede udgift til alle løbende tilskudsordninger i 2. år udgøre 48 mill. kr. stigende hvert år indtil det 10. år, hvorefter udgiften vil være ca. 202 mill. kr. årlig for samtlige da løbende tilskudsordninger.

Når hensyn tages til, at der vil gå en vis tid fra tilsagn om investeringstilskud meddeles til byggeriets færdiggørelse, vil tilskud i fuldt omfang for een årgang af investeringer formentlig først komme til udbetaling i finansåret 1972-73.

Et fald i den effektive rente vil bevirke en væsentlig ændring i dette udviklingsforløb. Det skal således anføres, at ved en effektiv rente på 8½ pct. vil den samlede tilskudsudgift til eet års staldbygninger på 500 mill. kr. andrage i alt 65 mill. kr. for hele tilskudsperioden. Den samlede udgift vil i det første år andrage 10 mill. kr. stigende til et årligt beløb på 65 mill. kr. til alle løbende tilskudsordninger, når ordningen er fuldt udbygget.

Udgiften til ordningen vil være påvirket af, hvor

stor en del af investeringerne der ligger på byggeri over det i § 8 fastsatte maksimumstilskudsbeløb. For at give mulighed for at strække rådighedsbeløbet på 30 mill. kr. til et eventuelt større investeringsbehov er det i forslaget § 1, stk. 4, bestemt, at landbrugsministeren kan fastsætte ændringer i tilskudsberegningen for de enkelte investeringer, f. eks. en lavere rentestøtte i forhold til det effektive renteniveau.

Bemærkninger til de enkelte paragraffer.

Til § 1.

Stk. 1 og 2. Da tilskudsordningen navnlig tager sigte på opretholdelse og fremme af husdyrbrugsproduktionen, foreslås tilskud alene ydet til nyopførelse og om- eller tilbygning af staldbygninger med tilhørende anlæg til kvæg og svin. Der er dog i stk. 2 givet mulighed for at udvide tilskudsordningen til også at omfatte andre investeringer. Med kravet om at der skal være tale om investeringer i hensigtsmæssigt landbrugsbyggeri menes dels, at byggeriet skal være tilfredsstillende i teknisk henseende m. m. efter nutidens krav, dels at investeringen skal indebære en efter almindelig bedømmelse tilfredsstillende forbedring af produktionsapparatet på en ejendom, der findes egnet til opretholdelse på længere sigt. Der henvises med hensyn hertil til de tilsvarende krav til ejendomme, der udbygges i henhold til lovgivningen om udlån til jordbrugsmæssige formål.

Stk. 3. Det er en forudsætning for tilskudsordningen, at midlerne hertil overføres fra de beløb, der i henhold til lov om afsætning af danske landbrugsvarer er stillet til rådighed for landbrugets dispositionsfond. For ordningens første år (finansåret 1971-72) overføres et beløb på 30 mill. kr. fra det beløb på i alt 502 mill. kr., der i henhold til lov nr. 267 af 10. juni 1970 om afsætning af danske landbrugsvarer kan udbetales til landbrugets dispositionsfond. For de følgende finansår overføres tilsvarende årlige beløb til ydelse af nye tilskud for det pågældende år med tillæg af de beløb, som må tilsvares i henhold til de under ordningens løbetid tidligere givne tilsagn om tilskud. I det enkelte års tilskudsramme inkluderes udgifterne til ordningens administration.

Stk. 5. Da tilskudsbeløbene hidrører fra de midler, der efter aftale er stillet til rådighed for landbruget, skønnes det rigtigt, at beløb, som ikke måtte finde anvendelse til tilskudsformål, tilbageføres til landbrugets dispositionsfond.

Til § 2.

Stk. 1. Det foreslås, at tilskudsordningen som

hovedregel kun skal omfatte landbrugsejendomme i personligt eje, således at juridiske personer, herunder selskaber, institutioner, kommuner m.v. ikke er berettiget til investeringstilskud i henhold til ordningen. Det forudsættes endvidere, at ejeren skal have eller ved investeringen vil få landbrug som hovederhverv og selv drive den pågældende ejendom. Forslaget herom må ses i sammenhæng med jordbrugslovgivningen i øvrigt. I henhold til landbrugsloven anses det for væsentligt at fremme det personlige selveje og i henhold til lovgivningen om udlån til yngre landmænd og om udlån til jordbrugsmæssige formål ydes støtten til etablering og til forbedring af landbrugsejendomme alene til landmænd, der har landbrug som hovederhverv, og som selv driver den pågældende ejendom.

Stk. 2. Det vil kunne være rimeligt, når loven har virket nogle år, at stille visse uddannelseskraav som vilkår for at opnå tilskud fortrinsvis til landmænd af de yngre aldersklasser. Det foreslås derfor, at landbrugsministeren bemyndiges til at sætte bestemmelser herom i kraft efter forhandlinger med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Stk. 3. Uanset bestemmelserne i stk. 1 findes det rimeligt, at der kan ydes tilskud til investeringer i ejendomme, der drives i betryggende forpagtningsforhold, dersom forpagteren opfylder de personlige krav, der stilles. Det er i disse tilfælde uden betydning, om investeringen foretages af ejeren eller forpagteren inden for den samlede investeringsgrænse for den pågældende ejendom, jfr. § 8, stk. 2.

Til § 3.

Det findes mest rimeligt, at de midler, der efter forslaget overføres til støtte for investeringsformål fra de til andre formål vedrørende landbruget afsatte beløb, anvendes til støtte for effektivitetsudviklingen inden for de egentlige landbrugsbedrifter. Det foreslås derfor, at støtten kun hvor særlige forhold taler derfor, skal kunne ydes til investeringer, der ligger uden for, hvad der er brug for til den enkelte landbrugsbedrift. Af sådanne større investeringsopgaver kan nævnes fællesstalde, typisk på andelsbasis, der opføres af flere landmænd i forening.

Til § 4.

Som anført i § 1 kan investeringen bestå i såvel nyopførelse som om- eller tilbygning af kvæg- og svinstalde med tilhørende anlæg. Det må herved generelt være en forudsætning, at byggeriet får en tilfredsstillende udformning i teknisk henseende. I udgiften vil kunne medregnes udgifter til f. eks. installation af malkningsanlæg, køleanlæg og andre

nødvendige faste installationer. Ved ombygning vil bl. a. kunne blive tale om udgifter til isolering og ventilering. Inden for en ordning begrænset til staldanlæg vil der også kunne støttes udgifter til opførelse eller indretning af foderrum, kornsiloer, korntørringsrum og andre tilhørende anlæg, der kan anses for nødvendige til hensigtsmæssig drift af eksisterende eller godkendte staldanlæg.

Tilskud ydes normalt på grundlag af den afholdte investeringsudgift. Der er i bestemmelsen givet hjemmel til, at der herved kan ses bort fra beløb, der forekommer urimelige under hensyn til anlæggets art og tekniske kvalitet.

Til § 5.

Stk. 1. Af hensyn til kontrollen med overholdelse af de for tilskudsordningen fastsatte bevillingsrammer og for at det kan påses, at vilkårene i øvrigt er opfyldt, anses det nødvendigt at fastsætte, at investeringen ikke må være påbegyndt inden tilsagn om tilskud er meddelt. Som anført i bemærkningerne til § 10 påregnes administrationen imidlertid opbygget så enkel, at forhåndstilsagn skulle kunne foreligge i løbet af kort tid efter ansøgningen. Der er dog foreslået hjemmel for landbrugsministeren til at gøre undtagelse fra kravet og denne undtagelsesbestemmelse påregnes anvendt liberalt. Landmanden bør imidlertid i egen interesse sikre sig, at betingelserne for tilskud er opfyldt, og at tilskud kan opnås, inden byggeriet påbegyndes. Dersom finansårets tilskudsramme udnyttes fuldt ud, må indkomne ansøgninger gives prioritet efter indkomsttidspunktet. Det vil derfor kunne risikeres, at der ikke er mulighed for støtte til den pågældende investering.

Stk. 2. Det administrative apparat til behandling af ansøgninger om investeringstilskud kan ikke påregnes fuldt udbygget straks ved lovens ikrafttræden. Det har derfor været nødvendigt at fastsætte, at bestemmelserne om forudgående ansøgning først træder i kraft efter nærmere bestemmelse. For ikke at bevirke et uønsket stop i investeringsaktiviteten under lovforslagets behandling er det endvidere fastsat, at investeringer, der er påbegyndt forud for lovens ikrafttræden, men efter lovforslagets fremsættelse, kan opnå støtte, dersom de i øvrigt opfylder betingelserne for godkendelse. Der forudsættes udsendt en meddelelse med nærmere vejledning herom.

Til § 6.

Med hensyn til principperne i tilskudsberegningen og ordningens udgiftsmæssige konsekvenser henvises til redegørelsen i de indledende bemærkninger

til lovforslaget for forslaget statsfinansielle virkninger.

Det er fundet rimeligt at udforme ordningen således, at der i de første 5 år efter investeringens foretagelse, hvor der er mest brug for støtte, ydes fuld kompensation for det høje renteniveau, og således at støtten herefter afvikles ved nedsættelse af tilskudsprocenten med $\frac{1}{2}$ pct. årligt. Muligheden for støtte er i øvrigt ikke gjort afhængig af, om der optages lån i forbindelse med investeringen.

Investeringer i staldanlæg omfatter normalt udover bygningsinvesteringer udgifter til udvidelse eller anskaffelse af besætning — en udgift, der ofte vil svare til 20-30 pct. af byggeomkostningerne. Man har fundet, at kravet om en rimelig selvfinansiering for landmanden vil være opfyldt gennem disse besætningsudgifter, således at det vil være passende at beregne tilskuddet af de fulde byggeomkostninger.

Til § 7.

Tilskuddet til nedbringelse af renteudgiften foreslås udbetalt med virkning fra investeringens færdiggørelse, på hvilket tidspunkt den endelige finansiering af investeringen sædvanligvis foretages.

Til § 8.

Stk. 1. Det findes rimeligt, at tilskudsordningen kun omfatter investeringer af en sådan størrelse, at de er af mere væsentlig betydning for udviklingen af et hensigtsmæssigt produktionsapparat på ejendommen. Der er derfor foreslået en mindstegrænse på 20.000 kr. for investeringer der kan opnå tilskud, men således at flere godkendte investeringsformål kan lægges sammen ved beregningen.

Stk. 2. For at tilskudsordningen kan have fuld virkning til støtte af effektivitetsudviklingen i retning af større produktionsenheder, herunder for evnen til at investere i anlæg med fuld udnyttelse af moderne teknik, er det af væsentlig betydning, at der gives mulighed for at støtte investeringer op til en betydelig udgift.

Som det fremgår af udvalgets beretning kap. II, regnes der i 1971-priser med en investeringsudgift på 7.000 kr. pr. mælkeproduktionsenhed inkl. opdelt og 8.000 kr. pr. årssø + tillæg samt opfødning, når der er tale om fremmed entreprise. Det findes på denne baggrund rimeligt, at der kan ydes fuldt tilskud op til en investeringsudgift på 400.000 kr., svarende til 50-60 malkekøer eller årssøer + tillæg. Det bemærkes, at der uanset den foreslåede maksimumsgrænse kan ydes tilskud til investeringer til

store udgiftsbeløb, men da således, at tilskud kun beregnes indtil maksimumsbeløbet.

Stk. 3 og stk. 4. Det findes rimeligt, at en landmand ikke kan opnå tilskud udover det anførte maksimumsbeløb, uanset om han er ejer af en eller flere landbrugsejendomme. For ejendomme, der drives i forpagtningsforhold, der er godkendt efter bestemmelserne i § 2, findes det imidlertid rigtigst at lade forpagterens forhold være afgørende, således at tilskud kan ydes uanset ejerens dispositioner vedrørende andre landbrugsejendomme.

Stk. 5. Byggelån i forbindelse med jordfordeling ydes til en rente på $6\frac{1}{2}$ pct. p.a. uden kurstab. Der er derfor ikke anledning til at yde tilskud til den del af en investering, der er dækket af dette lån. Tilsvarende må det gælde, at der ikke er anledning til at yde tilskud til investeringer, der modsvarer erstatning for ekspropriation og brandskade, der udbetales med beløb svarende til den fulde nyværdi.

Til § 9.

Stk. 1. Det foreslås, at ydelsen af tilskud skal bortfalde for den resterende periode ved ejerskifte på den pågældende ejendom, da der ellers vil være en nærliggende risiko for, at der bevirkes en tilsvarende forhøjelse af købesummen (nr. 1). Det findes endvidere rimeligt, at tilskuddet bortfalder, dersom der sker afgørende ændringer i de forudsætninger, under hvilke tilskuddet er ydet. Dette vil f. eks. være tilfældet, dersom der sker ophævelse af et forpagtningsforhold, der har været en forudsætning for tilskud (nr. 2), eller dersom staldbygninger, der er opført eller indrettet med tilskud, tages i brug til formål, der ikke er tilskudsberettiget (nr. 3). Der kan også herudover forekomme situationer, hvor forudsætningerne for tilskud er så afgørende forrykket, at fortsat ydelse af tilskud bør ophøre (nr. 4).

Stk. 2. Det anses nødvendigt, at der sikres mulighed for at kræve allerede ydede tilskud tilbagebetalt, hvor forholdene ligger sådan, at det efter en samlet bedømmelse må forekomme urimeligt, at tilbagebetaling ikke sker, selvom der ikke foreligger strafbart forhold.

Stk. 3. Undtagelse kan f. eks. komme på tale ved ejerskifte i familieforhold.

Til § 10.

Der henvises til den i udvalgets beretning i kap. IV indeholdte redegørelse for, hvorledes administrationen af tilskudsordningen kan tilrettelægges. Ordningen tilsigtes administreret så enkelt som muligt og ved hjælp af EDB.

Beretning afgivet af landbrugsministeriets udvalg om rentesikring for bygningsinvesteringer i landbruget.

Kap. I. Indledende bemærkninger.

A. Udvalgets nedsættelse og kommissorium.

Under 2. februar 1971 har landbrugsministeren i forbindelse med revisionen af landbrugslovgivningen nedsat et udvalg med den opgave at fremkomme med forslag til gennemførelse af en rentesikring for investeringer i landbrugets produktionsbygninger.

Udvalgets kommissorium har været at udarbejde forslag til en ordning, hvorefter der af staten inden for givne rammer ydes tilskud til nedbringelse af omkostningerne i forbindelse med investeringer i landbrugets produktionsbygninger. Ifølge kommissoriet bør ordningen navnlig tage sigte på en rentesikring. Investeringerne må have til formål at skabe produktionsdygtige og tidssvarende bedriftsenheder. Forslaget må omfatte forslag til beløbsmæssige maksimering i det enkelte tilfælde af statens ydelse, der ikke skal være knyttet til nogen bestemt ejendomsstørrelse. Forslaget må tillige angive retningslinierne for ordningens praktiske gennemførelse. Det er forudsat, at udvalget udarbejder udkast til lovforslag.

B. Udvalgets sammensætning.

Udvalget har følgende sammensætning:

Landbrugsministeriet: ekspeditionssekretær

V. S. Begtorp, formand.

Landbrugsrådet: direktør N. Kjærgaard.

De samv. danske Landboforeninger: sekretariatschef Jørgen Skovbæk.

De samv. danske Husmandsforeninger: sekretariatschef Jørgen Pedersen.

Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større landbrugere i Danmark: sekretariatschef Kjeld Suhr.

Finansministeriet: konsulent P. H. Henten.

Boligministeriet: fuldmægtig F. Scheidig.

Udvalgets sekretær: fuldmægtig P. Nørby Jensen, landbrugsministeriet.

I udvalgets møder har endvidere deltaget: Direktør Erik Krogstrup, administrationschef V. Hauch, Statens jordlovsudvalg, ekspeditionssekretær Ib Henriques, Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning, afdelingschef S. P. Jensen, De samvirkende danske Landboforeninger og afdelingschef E. Hovgaard Jakobsen, Landbrugsrådet.

C. Forudsætningerne for udvalgets arbejde.

Det har ved udvalgets nedsættelse været betydet, at betænkning ønskedes afgivet så betids, at lovforslag kunne fremsættes samtidig med den del af landbrugslovgivningen, der iøvrigt er til revision, nemlig lov om landbrugsejendomme, lovgivningen om udlån til jordbrugsmæssige formål m. m. og lov om udlån til yngre landmænd. De til gennemførelse af en rentesikringsordning nødvendige midler har været forudsat afholdt af statskassen inden for de bestående beløbsrammer for landbruget, jfr. lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m., senest lov nr. 267 af 10. juni 1970 og forslag til finansloven for finansåret 1971-72 § 11.10.04.

Efter det udvalget givne oplæg skal rentesikringsordningen betragtes i sammenhæng med en ønsket samlet revision af den nævnte gældende lovgivning om statens støtte til jordbrugsmæssige formål.

I udvalgets kommissorium er anført, at ordningen skal indebære tilskud til nedbringelse af omkostningerne i forbindelse med investeringer i landbrugets produktionsbygninger, og at ordningen navnlig bør tage sigte på en rentesikring. Som det fremgår af bemærkningerne i kap. III har det herved været udvalgets opfattelse, at det — også af praktiske og administrative grunde — må betragtes som uønskeligt, at muligheden for opnåelse af tilskud gøres afhængigt af optagelse af lån til investeringen. Det er derimod

naturligt at give tilskudsordningen en udformning, der tilsigter at stille landmanden som om han kunne optage lån på lånemarkedet til et renteniveau, der er lavere end den effektive rente, der idag må betales ved lånoptagelse.

En tilskudsordning efter disse principper tager sit udgangspunkt i en rentefod, der skønnes passende for at gøre investeringen indkomstgivende, sammenholdt med en beregnet effektiv rente, såfremt lån skulle optages på lånemarkedet. Der vil herved opnås en vis rentesikring, der — alt som ordningen udformes — vil kunne lette og tilskynde til investeringer. I lovudkastet er ordet rentesikring ikke anvendt, idét dette ord leder tanken hen på en konkret lånoptagelse, hvilket som nævnt efter udvalgets opfattelse ikke bør være en forudsætning for ydelse af tilskud.

Udvalget har overvejet, hvilke produktionsbygninger inden for landbruget en tilskudsordning navnlig bør tage sigte på. Som det fremgår af kapitel II er der et meget betydeligt behov for investeringer i stalde til kvæg og svin, et behov som dels skyldes teknisk forældelse af den eksisterende bygningsmasse, dels den igangværende strukturudvikling mod færre driftsenheder. Begrundelsen for etableringen af en tilskudsordning må ses på baggrund af vanskeligheden ved at opnå det ønskede investeringsomfang, og udvalget har derfor forudsat, at det er ønskeligt i lovforslaget at afgrænse tilskudsordningen til den del af landbrugets produktionsbygninger, der har henblik på husdyrproduktionen, og navnlig til stalde med tilhørende anlæg til kvæg og svin.

Kap. II. Investeringsbehovet i staldbygninger frem til 1980.

I landbokommissionens 10. betænkning af 13. januar 1971 (betænkning nr. 598/1971) findes som bilag 1 optrykt et notat vedrørende investeringsbehovet i staldbygninger i perioden 1967-1980, udarbejdet af landbrugsrådets og landboforeningernes økonomisk-statistisk afdeling.

Notatet tager sigte på at belyse behovet for investeringer i stalde til køer og svin under den hovedforudsætning, at bestanden af køer og svin i 1980 vil være af samme omfang som i 1968.

Investeringsbehovet i de to produktioner søges i notatet opgjort som betinget af henholdsvis en nedslidningseffekt som følge af teknisk forældelse af den eksisterende bygningsmasse, og en „flytteeffekt“, som skyldes strukturudviklingen mod færre landbrugsbedrifter, mindre alsidigt produktionsmønster og større gennemsnitlige besætningsenheder.

Beregningerne antyder, at der ved en bestand af køer og svin som i 1968 vil være behov for en samlet nybygningsaktivitet i perioden frem til 1980 svarende til 64 pct. af kopladerne og 40 pct. af svinepladserne eller for hele perioden regnet i 1968-priser investeringer på 4,6 milliarder kr. til køer og 2,0 milliarder kr. til svin. Det svarer til et årligt behov for nybyggeri af størrelsen 5-600 mill. kr. regnet i 1968-priser.

Den faktiske byggeaktivitet har i de seneste år været væsentlig mindre end det anslåede behov, samtidig med at nedlægningen af landbrugsbedrifter og tendenserne mod en mere specialiseret driftstilrettelægning er fortsat. På denne baggrund har der i malkkvægholdet kunnet konstateres en ganske kraftig bestandsreduktion (knap 15 pct. fra 1967 til 1970), medens det må antages, at det navnlig er til svineholdet der i de seneste år er sket nybyggeri, samtidig med at der er inddraget en ikke ringe bygningskapacitet ved ombygning af tidligere kvægstalde til erstatning for den bygningsmasse, der er forsvundet på de nedlagte landbrugsbedrifter. Svineholdet har haft et næsten uændret totalomfang fra 1967 til 1970.

Nybygningsomkostningerne har samtidig fortsat deres stigende tendens. Medens der i notatet fra 1969 er regnet med et investeringsbehov på 5.500 kr. pr. mælkeproduktionsenhed incl. opdræt og på 6.400 kr. pr. årsso + tillæg samt opfedning skønnes det realistisk i 1971-priser at regne med 7.000 kr. pr. mælkeproduktionsenhed og 8.000 kr. pr. årsso + tillæg, når der er tale om fremmede entrepriser, idét det dog må understreges, at disse priser vil variere betydeligt fra landsdel til landsdel.

Foretages på baggrund af disse enhedspriser et skøn over investeringsbehovet frem til 1980 i 1971-priser ved opretholdelse af en bestand på 1,1 mill. køer og en slagterisvineproduktion på basis af 0,8 mill. søer, synes det samlede investeringsbehov at skulle

andrage knap 7 milliarder kr. (4,6 milliarder kr. til kvæg og 2,2 milliarder kr. til svin) beregnet på grundlag af et nybygningsbehov på 0,60 for malkekvæg og på 0,35 for svin. Det svarer til et årligt investeringsbehov i staldbygninger til kvæg og svin på ca. 700 mill. kr. regnet i 1971-priser.

Det anførte tal er imidlertid et gennemsnit for hele 10-året. De stalde, der nedlægges i forbindelse med strukturudviklingen, vil som helhed være mindre i den første end i den sidste del af perioden. Dels under hensyntagen til dette forhold, dels på baggrund af de økonomiske vilkår, skønnes de faktiske investeringer i kvæg- og svinestalde ikke at ville overskride 500 mill. kr. i de nærmeste år.

Ifølge Danmarks Statistik udgjorde investeringerne i landbrugets avlsbygninger 350-400 mill. kr. i årene 1964-67. Investeringerne faldt derefter til godt 300 mill. kr. i 1968 og ca. 250 mill. kr. i 1968-69. I 1969-70 synes der ifølge regnskabsoplysningerne at have været tale om en mindre stigning. De anførte beløb har i alle årene fordelt sig med ca. 60 pct. på ny- og tilbygninger og ca. 40 pct. på ombygninger og forbedringer. Endvidere skal tages i betragtning, at de opgjorte investeringer udover kvæg- og svine- stalde også omfatter eksempelvis fjerkræhuse, maskinhuse, siloer og anlæg for korn til salg m. v.

Kap. III. Tilskudsordningen.

1. Forslaget om en støtteordning til nedbringelse af landbrugets investeringsomkostninger må som anført ses på baggrund af vanskelighederne ved at opnå det ønskede investeringsomfang under de øjeblikkelige prisvilkår og det meget høje renteniveau.

Ved udformningen af en særlig støtteordning til forbedring af investeringernes rentabilitet ved siden af de almindelige prisstøtteordninger for landbruget er det på denne baggrund naturligt at tage udgangspunkt i en ordning, efter hvilken der ydes tilskud af statskassen, der kompenserer den del af renteutgiften for optagne lån til investeringernes finansiering, der overstiger en nærmere fastsat basisrente eller som kompenserer for kursabet på optagne realkreditlån til en sådan rente.

Udvalget mener, at ordningen bør opbygges efter sådanne principper, og at det ved beregningen af en renteutdigning vil være rimeligt at lægge en basisrente på $6\frac{1}{2}$ pct. til grund, således at rentestøtte i overensstemmelse med ordningen kommer på tale ved en effektiv rente over dette niveau. Der henvises herved til, at der af landbokommis- sionen er foreslået en rente på $6\frac{1}{2}$ pct. for de forskellige statslån til jordbrugsmæssige formål.

2. I støtteordningen for skibsværftsindu- strien opnås rentesikringen ved, at Natio- nalbanken på visse betingelser er forpligtet til til parikurs at opkøbe de af ordningen omfattede obligationer fra Dansk Skibskre- ditfond, der forrentes med $5\frac{1}{2}$ pct. p. a. og har en løbetid på indtil 10 år. Ved en rente- sikringsordning for landbrugets investeringer, som opbyggedes på, at lån blev optaget i forbindelse med investeringen, ville en tilsvarende fremgangsmåde ikke kunne anvendes, allerede af den grund, at der traditionelt anvendes en række forskellige låneinsti- tutioner, hvoraf endda nogle (sparekasserne) ikke udlåner i form af obligationsudstedelse.

Rentesikringsordningen for det almennyt- tige boligbyggeri er efter de gældende regler (lovbekendtgørelse nr. 312 af 17. juni 1970 om boligbyggeri §§ 86-89) gennemført der- ved, at der udbetales beløb af statskassen til dækning af den del af ejendommens ren- teudgifter, der overstiger en effektiv for- rentning på $6\frac{1}{2}$ pct. af de prioritetslån, der er optaget ved ejendommens fuldførelse. En rentesikringsordning for landbrugets in- vesteringer vil på tilsvarende måde kunne ydes i form af årlige tilskud, der beregnes efter vilkårene for optagne lån og udbetales kontant til ejeren. Det bemærkes, at rente- sikringen i boligstøtteordningen kun ydes delvis, idet rentesikringen aftrappes i løbet af nogle år.

Udvalget forudsætter, at den overvejede ordning skal have karakter af en almen in- vesteringsstøtte, der ydes uanset modtage- rens indkomstmæssige og formuemæssige situation. Selv om der normalt vil finde lån- optagelse sted i forbindelse med investeringens gennemførelse, forekommer det på denne baggrund mest hensigtsmæssigt at opbygge ordningen som en ren investerings- støtte til bedring af rentabiliteten i de øn- skede investeringer, således at muligheden

for opnåelse af tilskud ikke gøres afhængigt af, om der faktisk optages lån i forbindelse med investeringen. Man henviser til, at der på tilsvarende måde i loven om udlån til yngre landmænd ikke stilles krav om indkomst og formue under en vis størrelse eller kræves, at landmanden har optaget lån i forbindelse med erhvervelse af ejendommen for at opnå de hjemlede kurstabslån og etableringstilskud — og senere driftstilskud fra staten. Tilskudsordningen vil herved kunne opbygges på en administrativ mere enkel måde, idet støtten kan beregnes alene på grundlag af den opgjorte effektive obligationsrente på færdiggørelsestidspunktet, sammenholdt med den dokumenterede investeringsudgift, uden at det er nødvendigt at skulle bedømme og godkende den låntagning, som ejeren har foretaget.

3. Udvalget har opstillet forskellige modeller for beregning af tilskud af forskellig størrelse, som man forelægger til politisk afgørelse med de anførte bemærkninger, idet man ikke har ment at kunne tage stilling til, hvor store midler der skal søges overført til støtte for investeringsformål fra de til andre formål vedrørende landbruget afsatte beløb. De i lovforslaget forudsatte beløbsrammer for tilskudsordningen (forslagets § 1) er anført med dette forbehold.

a) Dersom der ønskes ydet en støtte, ved hvilken landmanden fuldstændig skadesløsholdes for det ekstraordinært høje renteniveau, kan man forestille sig en ordning, efter hvilken man, når den tilskudsberettigede byggesum er fastsat, beregner, hvor stort kurstabet ville blive, dersom denne byggesum skulle finansieres med $6\frac{1}{2}$ pct. 30-årige kreditforeningslån. Kurstabssikringen af dette beløb kan udbetales som tilskud til landmanden enten kontant eller i rater, f. eks. over en 10-årig periode, og således at rateudbetalingen sker med tillæg af beregnet rente for det endnu ikke udbetalte restbeløb af tilskuddet. Landmanden vil i begge tilfælde opnå fuld økonomisk kompensation, idet han vil blive stillet som om staten havde overtaget obligationer svarende til investeringsudgiften og med den anførte rente og løbetid til kurs 100 straks ved byggeriets færdiggørelse.

Som det fremgår af kapitel II er det årlige investeringsbehov i staldbygninger i perioden frem til 1980 under de anførte forudsæt-

ninger opgjort til ca. 700 mill. kr. regnet i 1971-priser, men således at der i de første år kun påregnes investeringer, der næppe vil overstige 500 mill. kr.

Med det øjeblikkelige effektive renteniveau på ca. 11,30 (svarende til kurs 65 for 30-årige $6\frac{1}{2}$ pct. kreditforeningsobligationer), vil en ordning, ifølge hvilken der sker kontant betaling af kurstabssikringen, beregnet i forhold til en byggesum på 500 mill. kr. årlig, betyde et årligt tilskudsbeløb på 175 mill. kr., så længe investeringsordningen løber. En sådan ordning vil således straks beslaglægge en betydelig del af dispositionsfondens midler, men til gengæld ikke — som en rateordning — forpligte til udbetalinger i en årsrække.

Ved en ratevis udbetaling af kurstabssikringen over 10 år incl. påløbende renter (beregnet med $6\frac{1}{2}$ pct.) vil rentesikringen af eet års staldbyggeri til en investeringsudgift på 500 mill. kr. i alt beløbe sig til 223 mill. kr., hvoraf 27 mill. kr. kommer til udbetaling det første år og restbeløbet over de følgende 9 år, jfr. tabelmaterialet.

Den samlede udgift til alle løbende rentesikringsordninger vil således det første år andrage det anførte beløb på 27 mill. kr., stigende i ordningens andet år (hvor rentesikringen omfatter 2-års staldbyggeri) til 53 mill. kr. og i ordningens 10. år til 223 mill. kr. årlig. De anførte beløb er angivet under forudsætning af et uændret højt renteniveau igennem perioden, og der er ikke taget hensyn til, at der må påregnes et vist bortfald af rentesikringer på grund af ejerskifte m. v., jfr. nedenfor. Den henvises iøvrigt til tabelmaterialet, hvor samtidig er søgt belyst ordningens udgiftsmæssige konsekvenser, dels under et faldende renteniveau, dels under et stabilt lavere renteniveau på 8,5 pct.

b) En mere begrænset investeringsstøtte vil kunne ydes efter en aftrappet skala efter tilsvarende principper som rentesikringsordningen til det almennyttige boligbyggeri. Ordningen vil f. eks. kunne gå ud på, at der i de første år ydes et tilskud svarende til hele forskellen mellem den opgjorte effektive obligationsrente på investeringstidspunktet og en rente på $6\frac{1}{2}$ pct., beregnet af den godkendte investeringsudgift, og således at rentetilskuddet derefter nedsættes over en vis periode. I tabelmaterialet er opstillet de udgiftsmæssige konsekvenser af en ord-

ning efter dette princip, hvor det forudsættes, at der ydes fuldt tilskud i 2 år, hvorefter procentsatsen nedsættes med $\frac{1}{2}$ pct. årligt indtil 1 pct., hvorefter tilskudet bortfalder. I modellen er samtidig forudsat, at det årlige tilskud højst kan andrage 5 pct. af investeringsudgiften.*)

Under samme forudsætninger som ved beregningerne foran under a) d. v. s. en årlig investeringsudgift på 500 mill. kr. og et effektivt renteniveau på ca. 11,30 vil den samlede tilskudsudgift til et års staldbyggeri for hele tilskudsperioden andrage 146 mill. kr. (imod i ordning a) 223 mill. kr.).

Den samlede udgift til alle løbende rentesikringsordninger vil det første år andrage 24 mill. kr., stigende i ordningens 2. år til 48 mill. kr. og i ordningens 9. år for samtlige da løbende rentesikringer til et beløb på 146 mill. kr. årlig.

Der henvises til tabelmaterialet, hvor denne ordning ligeledes er søgt belyst under forskellige forudsætninger.

4. Det bemærkes, at tilskudsstørrelserne og dermed de samlede udgifter, der er forbundet med støtteordningen, vil kunne reguleres på forskellig måde.

I ordning a) vil regulering f. eks. kunne ske ved, at kurstabet i stedet beregnes i forhold til obligationer med en løbetid på 15 eller 60 år. Inden for en uændret samlet tilskudsramme vil der endvidere kunne foretages en ændring af skalaen f. eks. således, at en større del af tilskudet kommer til udbetaling i de første år efter investeringens foretagelse.

I ordning b) vil regulering af den samlede tilskudsudgift f. eks. kunne ske ved, at fuldt rentetilskud ydes i færre eller flere år. En større del af et uændret samlet tilskudsbeløb vil endvidere kunne placeres i ordningens første år ved en ændret aftrapning. I stedet for en aftrapning med halve procenter vil endvidere kunne fastsættes aftrapning af det fulde rentetilskud med f. eks. $\frac{1}{10}$ årligt. Til støtte for at vælge en tilskudsordning, der ikke fuldt ud kompenserer det høje renteniveau, kan anføres, at det er i de første år efter investeringens foretagelse, at der er mest brug for støtte.

I tabel 3 er anført alternative tilskudsmodeller.

5. Det bemærkes, at tilskudene i henhold til ordningen må anses for indkomstskattepligtige i henhold til skattelovgivningens almindelige regler.

6. Ved udførelsen af tilskudsordningen kunne det på baggrund af andre tilsvarende ordninger være rimeligt at forudsætte en vis selvfinansiering, så rentesikring kun ydes for en del af de samlede investeringsudgifter. I støtteordningen for skibsværftindustrien er lånegrænsen for de af ordningen omfattede obligationslån fastsat til 80 pct. af skibets værdi, således at restbeløbet må selvfinansieres eller belånes på almindelige markedsvilkår. Rentebesikringsordningen for det almenyttige boligbyggeri omfatter lån op til 94 pct. af værdien.

Investeringer i forbindelse med staldanlæg omfatter normalt både bygningsinvesteringer og udgifter til udvidelse eller anskaffelse af besætning. Udgiften til øget besætning vil ofte andrage fra 20-30 pct. af byggeomkostningerne. Udvalget finder det mest hensigtsmæssigt også i administrativ henseende, at investeringsstøtten beregnes alene efter bygningsomkostningerne, men finder det på den anførte baggrund rimeligt, at tilskudet til gengæld beregnes af den fulde investeringsudgift.

7. Som anført i kommissoriet er udvalget anmodet om at fremsætte forslag til en beløbsmæssig maksimering i det enkelte tilfælde. En støtte til staldinvesteringer må have til hensigt at sikre den bedst mulige effektivitetsudvikling inden for husdyrbruget i de kommende år. Det vil hertil utvivlsomt være nødvendigt, at der investeres i større produktionsenheder med fuld mulighed for udnyttelse af moderne mekanik. For at støtteordningen kan virke mest muligt efter sin hensigt, er det derfor af væsentlig betydning, at den åbner mulighed for at støtte investeringer op til en betydelig udgift.

Som det fremgår af redegørelsen i kap. II, skønnes det realistisk i 1971-priser at regne med en investeringsudgift på 7.000 kr. pr. mælkeproduktionsenhed og 8.000 kr. pr. årssø + tillæg, når der er tale om fremmed

*) Det fremhæves, at den i det fremsatte lovforslag indeholdte renteforskelsordning i modsætning til den ovenfor beskrevne ordning indebærer fuldt tilskud i 5 år.

entreprise. Udvalget vil på baggrund af disse udgiftsangivelser finde, at der ikke bør fastsættes for snæver begrænsning for de investeringer, for hvilke der kan beregnes fuldt tilskud. Det bemærkes herved, at en overgrænse på 200.000 kr. vil give mulighed for fuldt tilskud til en staldkapacitet på 25-30 malkekøer + opdræt eller årssøer + tillæg samt opfedning, og at en overgrænse på 400.000 kr. vil muliggøre fuldt tilskud til en staldkapacitet på 50-60 malkekøer eller årssøer + tillæg.

Udvalget forudsætter, at der uanset en fastsat overgrænse kan ydes tilskud til investeringer til større udgiftsbeløb, men da således, at tilskud kun beregnes af udgiften indtil den fastsatte overgrænse.

Udvalget finder, at den overvejende ordning kun bør omfatte investeringer af en sådan størrelse, at de er af mere væsentlig betydning for etableringen af et hensigtsmæssigt produktionsapparat på ejendommen. Man skal derfor foreslå, at der fastsættes en mindstegrænse på 20.000 kr. for investeringer, der kan berettigede til investerings-tilskud.

8. Udvalget har overvejet, hvilke krav der bør stilles til ejeren af en landbrugsejendom som vilkår for modtagelse af tilskud i henhold til den foreslåede ordning. Man har herunder overvejet, om støtten bør omfatte både ejendomme i personligt eje og ejendomme tilhørende selskaber, institutioner, kommuner m. v. Man har endvidere overvejet forpagterens stilling.

Den foreslåede ordning må ses i sammenhæng med jordbrugslovgivningen i øvrigt, hvor det i henhold til landbrugsloven anses for væsentligt at fremme det personlige selveje af landbrugsejendommene, og hvor der i henhold til loven om udlån til yngre landmænd og lovgivningen om udlån til jordbrugsmæssige formål — ud fra samme grundsynspunkter — ydes bistand til etablering og til forbedring af landbrugsejendomme, der ejes af landmænd, der har landbrug som hovederhverv, og som selv driver den pågældende ejendom.

Udvalgets flertal har på denne baggrund ment, at ordningen som hovedregel kun bør omfatte ejendomme i personligt eje, og således at juridiske personer som sådanne ikke er berettiget til tilskud efter ordningen.

Udvalget mener ligeledes, at det normalt

også for støtte i henhold til denne ordning bør kræves, at ejeren har eller efter investeringerne vil få landbrug som hovederhverv og selv driver den pågældende ejendom.

Udvalget har overvejet, om der bør opstilles visse uddannelseskraav som betingelse for, at en landmand kan få tilskud til gennemførelse af ønskede investeringer, jfr. kravene herom i loven om udlån til yngre landmænd. Man mener imidlertid, at det ikke vil være rimeligt uden videre at opstille sådanne krav, heller ikke for allerede etablerede landmænd af de aldersklasser, der er omfattet af loven om udlån til yngre landmænd. Man foreslår derfor, at der i loven kan indsættes en hjemmel for landbrugsministeren til at fastsætte uddannelseskraav efter forhandling med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Tilskud kan efter det anførte ikke ydes til ejendomme tilhørende juridiske personer eller til ejendomme i personligt eje, hvis ejeren ikke har landbrug som hovederhverv eller ikke driver den pågældende ejendom.

Man har ment, at undtagelse herfra bør gøres for ejendomme, der er givet i forpagtning af en vis varighed, og i øvrigt efter regler der foreslås fastsat af landbrugsministeren og som bl. a. sikrer, at der er tale om et egentlig forpagtningsforhold.

Tilskud bør i sådanne forpagtningsforhold kunne ydes, hvad enten investeringen foretages af ejeren eller forpagteren inden for den samlede beløbsgrænse, der fastsættes for investeringer på en enkelt ejendom.

Et mindretal af udvalget (Kjeld Suhr) finder, at juridiske personer, der driver landbrug som hovederhverv bør være berettiget til tilskud efter ordningen. Mindretallet finder ligeledes, at hvor en person ejer flere ejendomme, som ikke drives i samdrift eller er bortforpagtet, bør hver enkelt af sådanne ejendomme kunne tilgodeses inden for ordningens maksimumsbeløb pr. ejendom. Mindretallet henviser herved til kommissoriets bemærkninger om, at de ved ordningen tilstræbte investeringer må have til formål at skabe produktionsdygtige og tidsvarende bedriftsenheder.

9. Udvalget finder, at de midler, der kan stilles til rådighed i henhold til ordningen, bør anvendes til støtte af effektivitetsudvik-

lingen inden for de egentlige landbrugsbedrifter, og at tilskud derfor kun bør ydes til investeringer, der sker på landbrugsejendomme, d. v. s. som landbrug noterede ejendomme, og som væsentligt er til brug for den pågældende ejendom. Det findes dog, at der bør åbnes mulighed for at give støtte til fællesstalde, typisk på andelsbasis, der opføres af flere landmænd i forening.

Støtten bør kun gives til investeringer på ejendomme, der findes egnet til opretholdelse på længere sigt, og som udgør et hensigtsmæssigt grundlag for udbygning af et bæredygtigt produktionsapparat inden for husdyrbruget.

Ved bedømmelsen heraf forestiller man sig ikke, at der skal indgås på en nøjere prøvelse af den pågældende ejendom og den ønskede investering. Det må imidlertid forudsættes, at ejendommen kan anses for en hensigtsmæssig enhed, og at investeringen indebærer en efter en almindelig bedømmelse tilfredsstillende forbedring af produktionsapparatet.

10. Med hensyn til investeringernes art bemærkes, at overvejelserne om en tilskudsordning som anført i de indledende bemærkninger, har baggrund i ønsket om at udvikle produktionsapparatet inden for husdyrbruget. Udvalget har i overensstemmelse hermed forudsat, at støtteordningen umiddelbart kun skal omfatte investeringer i kvæg- og svinestalde med tilhørende anlæg, således at der kun kan ydes tilskud til andre investeringsformål; herunder også f. eks. fjerkræstalde, dersom der træffes beslutning om at udvide ordningen til at omfatte disse.

Ordningen bør omfatte både nyopførelse af stalde, udvidelse af bestående stalde og ombygning og indretning af andre bygninger til staldanlæg. I udgiften bør kunne medregnes udgifter til installation af malkningsanlæg, køleanlæg og andre nødvendige faste installationer. Inden for en ordning begrænset til staldanlæg bør også kunne støttes udgifter til opførelse eller indretning af foderrum, kornsiloer, korntørringsrum og andre tilhørende anlæg, der kan anses for nødvendige til hensigtsmæssig drift af eksisterende eller godkendte staldanlæg og med en til staldanlægget svarende kapacitet.

Det må ved ordningen forudsættes, at det staldbyggeri, der udføres med støtte, får en

tilfredsstillende udformning i teknisk henseende, og at det under hensyn til kvalitet og nødvendigt udstyr udføres for omkostninger, der må anses for rimelige. Der må herunder være mulighed for i opgørelsen af de udgifter, der kan lægges til grund for beregningen af tilskud at se bort fra beløb, der forekommer åbenbart urimelige under hensyn til anlæggets art og tekniske kvalitet.

11. Udvalget forestiller sig en tilskudsordning, der løber over en vis periode. Dersom ydelsen af tilskud til investeringer på en ejendom kan fortsætte uanset ejerskifte, er der imidlertid en nærliggende risiko for, at der vil ske en tilsvarende forhøjelse af købesummen. Udvalget foreslår derfor, at tilskudet skal bortfalde for den resterende tilskudsperiode, dersom ejendommen afhændes, uanset om erhververen af ejendommen opfylder kravene for modtagelse af investeringsstøtte. Det vil dog være rimeligt med adgang til dispensation fra dette krav.

Udvalget finder endvidere, at tilskudet bør bortfalde, dersom der under tilskudsperioden sker afgørende ændringer i de forudsætninger, under hvilke tilskudet er ydet. Dette vil f. eks. være tilfældet, dersom staldbygninger, der er opført eller indrettet med tilskud, tages i brug til formål, der ikke er tilskudsberettigede, eller dersom driftsforholdene på ejendommen ændres, således at betingelserne for tilskud ikke længere er opfyldt. Dette vil — f. eks. for en ejendom tilhørende en institution — kunne ske ved, at der sker ophævelse af et forpagtningsforhold, der har været en forudsætning for tilskud.

Der bør endvidere være en vis mulighed for at kræve allerede ydede tilskud tilbagebetalt, dersom tilskudene er ydet under urigtige forudsætninger, også selvom der ikke foreligger et egentligt strafbart forhold.

12. Det har i udvalget været overvejet, om tilskudsordningen burde gives en vis tilbagevirkende kraft, således at tilskud også kunne ydes — eventuelt i modificeret form — til landmænd, der har foretaget investeringer i de seneste år, navnlig under det særligt høje renteniveau, der har gjort sig gældende siden maj måned 1969.

Det forekommer vanskeligt at afgrænse, hvem der skal være berettiget til støtte under en sådan tilbagevirkende ordning, selvom der kan peges på investeringer finan-

sieret efter rentespringet i maj måned 1969 som en tidsmæssig grænse for ordningen.

Udvalget har set det som sin opgave at overveje gennemførelse af en tilskudsordning som et middel til at sikre det fremtidige fornødne investeringsomfang og har derfor ikke ment at burde tage stilling til rimeligheden af eventuelt at yde økonomisk bistand til allerede foretagne investeringer. En ordning med tilbagevirkende kraft vil medføre betydelige administrative problemer og nødvendiggøre overførsel af midler hertil fra landbrugets dispositionsfond ved ordningens begyndelse.

For ikke at bevirke et uønsket stop i investeringsaktiviteten under lovforslagets behandling har man derimod ment, at det bør fastsættes, at investeringer, der påbegyndes efter lovforslagets fremsættelse skal kunne opnå støtte, dersom de iøvrigt opfylder betingelserne for godkendelse.

Kap IV. Administrationen af tilskudsordningen.

Ifølge lovforslaget fastsætter landbrugsministeren de nærmere regler for administrationen af tilskudsordningen.

Udvalget har overvejet, hvorledes en administration af tilskudsordningen mest hensigtsmæssigt kan tilrettelægges. Det er udvalgets opfattelse, at reglerne for ydelse af tilskud bør udformes så enkelt, at administrationen af den enkelte sag begrænses mest muligt. Sagsbehandlingen bør opbygges således, at den enkelte tilskudssag kun passerer det styrende organ ved forhåndstilsagnet og ved den endelige tilskudsbevilling, hvorefter sagen i resten af tilskuddets løbetid i normale tilfælde ekspederes maskinelt over EDB.

Da der er tale om statstilskud, må det styrende og kontrollerende organ enten være en statsinstitution eller et organ med bemyndigelse til administration på statens vegne. Det forekommer udvalget naturligst, at ordningen administreres af en institution under landbrugsministeriet, og man finder herved, at statens jordlovsudvalgs administration med de hertil knyttede lokale organer er egnede. Der henvises i denne forbindelse til landbokommissionens 10. betænkning af 13. januar 1971, hvor der er rede-

gjort for opbygningen af den fremtidige jordbrugsadministration.

Den enkelte tilskudssag må antages at skulle administreres efter følgende retningslinier:

En landmand der agter at foretage investeringer, der anses for tilskudsberettigede, udfærdiger en ansøgning på et særligt skema. Skemaet, der må indeholde alle relevante data for ansøgningens bedømmelse og være udformet med henblik på EDB-kodning, udfærdiges af landmanden med bistand af landboorganisationernes konsulenter og indsendes til det centrale organ med disses bemærkninger til ansøgningen.

Ansøgningen kodes til EDB, og der meddeles forhåndstilsagn, såfremt investeringerne er tilskudsberettigede. Kopi af tilsagnene med de heri angivne forudsætninger tilsendes samtidig vedkommende jordbrugskommission.

Behandling og meddelelse af forhåndstilsagn som anført må anses for nødvendige både af hensyn til landmanden, der må vide om han kan forvente tilskud, og af hensyn til administrationen, der via EDB har mulighed for at styre omfanget af det enkelte finansårs tilskud. Når finansårets tilskudsramme er udnyttet må ansøgere henvises til næste finansår, evt. med fortrinsret fremfor senere modtagne ansøgninger.

Næste fase i administrationsprocessen er beregning og bevilling af tilskud på grundlag af oplysninger om den færdige investering. Til brug ved denne sagsbehandling må samtidig med forhåndstilsagnet fremsendes skema, hvori de allerede på grundlag af ansøgningen kodede data er anført. I skemaet opføres de tilskudsberettigede investeringsudgifter med angivelse af navn på håndværkere, byggefirmaer m. v. og specificerede beløb for de enkelte udgifter. Dokumentation for afholdte udgifter må vedlægges. Skemaet må være udformet således, at det umiddelbart kan benyttes ved beregningen af tilskud.

Skemaerne udarbejdes eventuelt som forhåndstilsagnene med bistand af landboorganisationernes konsulenter og tilsendes den lokale statslige jordbrugskommission, der foretager afsyning af byggearbejderne og videresender skemaet med attestation til det centrale organ. Her beregnes tilskuddet og

sagen færdiggøres til videre maskinel behandling for resten af tilskuddets løbetid.

Kopi af tilskudsberegningen med de specificerede investeringsudgifter tilsendes vedkommende kommune. Landmanden er gjort opmærksom herpå allerede ved meddelelse af forhåndstilsagnet.

Sager, hvor der er tvivl om berettigelsen af ydelse af tilskud eller af beregningen af tilskuddet, udgår til særskilt behandling. Særlige tvivlsspørgsmål forudsættes behandlet på regelmæssige møder i det centrale organ.

Enkelthederne i administrationens tilrettelæggelse forudsættes af udvalget udarbejdet med deltagelse af de organer, der skal medvirke, herunder landbo- og husmandsforeningerne, statens jordlovsudvalgs admi-

nistration og eventuelt Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning. Ligeledes bør administrationsdepartementet drages ind i tilrettelæggelsen, herunder af EDB-styringen.

Størrelsen af udgifterne ved administrationen kan kun angives skønsmæssigt, men må anses at andrage ca. 3 millioner kr. årligt, når hensyn skal tages til samtlige udgifter, herunder befordring m. m. ved synsforretninger. Udvalget er herved gået ud fra, at antallet af enkelt-sager vil andrage omkring 8.000 årlig. Administrationsudgifterne forudsættes afholdt af samme midler som tilskudsordningen i øvrigt, d. v. s. ved overførelse af midler fra landbrugets disponitionsfond.

Den 22. februar 1971.

V. S. Begtorp.
(formand)

P. H. Henten.

N. Kjærgaard.

Jørgen Pedersen.

F. Scheidig.

Jørgen Skovbæk.

Kjeld Suhr.

P. Nørby Jensen.

Beretningens tabelmateriale*).

Tabel 1.

Tilskud til investering på 100.000 kr. og statens tilskudsudgift til 1 årgang investeringer på 500 mill. kr. ved henholdsvis en kurstabsordning og en renteforskelsordning ved en effektiv rente på 11,30 pct.¹⁾.

Tilskud til investering på 100.000 kr.				Tilskud til 1 årgang investeringer på 500 mill. kr.			
Kurstabsordning			Renteforskelsordning		Kurstabsordning mill. kr.	Renteforskelsordning mill. kr.	
Afdrag på kurstabsbeløb kr.	Rentetillæg kr.	Tilskud ialt kr.	Tilskud pct.	Tilskud kr.			
1 år . . .	3.500	1.920	5.420	4,8	4.800	27,1	24,0
2 - . . .	3.500	1.710	5.210	4,8	4.800	26,1	24,0
3 - . . .	3.500	1.490	4.990	4,3	4.300	25,0	21,5
4 - . . .	3.500	1.290	4.790	3,8	3.800	24,0	19,0
5 - . . .	3.500	1.070	4.570	3,3	3.300	22,9	16,5
6 - . . .	3.500	850	4.350	2,8	2.800	21,8	14,0
7 - . . .	3.500	640	4.140	2,3	2.300	20,7	11,5
8 - . . .	3.500	430	3.930	1,8	1.800	19,7	9,0
9 - . . .	3.500	220	3.720	1,3	1.300	18,6	6,5
10 - . . .	3.500	0	3.500	0,8	0	17,5	0,0
I alt							
1-10 år	35.000	9.620	44.620		29.200	223,4	146,0

¹⁾ *Beregningsmetoder:* *Kurstabsordningen.* Værdien af kurstabet ved finansiering af den godkendte investering med 6 1/2 pct. 30-årige Kreditforeningsobligationer udbetales som tilskud over 10 år. Rentetillæg på 6 1/2 pct. beregnes forud af restfordringen.

Renteforskelsordningen. Tilskud beregnes af den godkendte investeringsudgift som forskellen mellem den effektive rente og en rente på 6 1/2 pct. p. a. Fuldt tilskud ydes i 2 år, hvorefter tilskudsprocenten aftrappes med 1/2 pct. årlig til 1 pct., hvorefter det bortfalder. Tilskud kan højst ydes med 5 pct. p. a.

*) Den i tabel 1 beskrevne renteforskelsordning adskiller sig fra lovforslagets renteforskelsordning derved, at fuldt tilskud kun ydes i 2 år (lovforslaget: 5 år) samt ved, at tilskud bortfalder, når procentsatsen kommer under 1 pct. Lovforslagets tilskudsordning svarer til tabel 3, model 3.

Tabel 2.

Statens udgifter til henholdsvis en kurstabsordning og en renteforskelsordning i en 10 årig periode ved investeringer på fast 500 mill. kr. årlig under forskellige renteforudsætninger.

Rubrik 1: Det nuværende renteniveau på ca. 11,30 pct. uændret gennem perioden.

Rubrik 2: Et renteniveau på 8,5 pct. uændret gennem perioden.

Rubrik 3: Et faldende renteniveau, hvor den effektive rente over 3 år falder fra 11,30 pct. til 8,40 pct. og derefter forbliver på dette niveau.

Rubrik 4: Et faldende renteniveau, hvor den effektive rente over 6 år falder fra 11,30 pct. til 8,40 pct. og derefter forbliver på dette niveau:

Samlet årlig udgift til løbende tilskudsordninger af alle årgange.

	Rubrik 1		Rubrik 2		Rubrik 3		Rubrik 4	
	Renteniveau på 11,30%		Renteniveau på 8,5%		Rentefald over 3 år fra 11,30 til 8,40%		Rentefald over 6 år fra 11,30 til 8,40%	
	Kurstabs- ordning mill. kr.	Renteforsk. ordning mill. kr.	Kurstabs- ordning mill. kr.	Renteforsk. ordning mill. kr.	Kurstabs- ordning mill. kr.	Renteforsk. ordning mill. kr.	Kurstabs- ordning mill. kr.	Renteforsk. ordning mill. kr.
1 år	27	24	14	10	27	24	27	24
2 -	53	48	27	20	49	42	51	45
3 -	78	70	39	28	64	54	71	61
4 -	102	89	51	33	75	58	89	72
5 -	128	105	64	33	85	60	103	78
6 -	147	119	74	33	94	52	114	80
7 -	167	131	84	33	103	41	122	77
8 -	187	140	94	33	112	33	129	71
9 -	206	146	103	33	120	26	136	63
10 -	223	146	112	33	127**)	26	143*)	26

*) Årsudgiften stabiliseres fra det 16. år på 108 mill. kr.

***) Årsudgiften stabiliseres fra det 13. år på 108 mill. kr.

Tabel 3.

Alternative tilskudsmodeller.

(renteforudsætning som tabel 1, dvs. 11,30 pct.).

	Model 1. Kurstabsordning (som tabel 1)	Model 2. Renteforskelsordn. (som tabel 1) Fuldt tilskud i 2 år aftrapn. med ½ pct. indtil 1 pct.	Model 3. Renteforskelsordn. Fuldt tilskud i 5 år aftrapn. med ½ pct.	Model 4. Renteforskelsordn. Fuldt tilskud i 4 år aftrapn. med ½ pct.	Model 5. Renteforskelsordn. Dobb. tilskud i det 1. år, fuldt tilskud næste 3 år, aftrapn. med 1 pct.
<i>a. Tilskud til investering på 100.000 kr.</i>					
	kr.	pct. kr.	pct. kr.	pct. kr.	pct. kr.
1 år	5.420	4,8 4.800	4,8 4.800	4,8 4.800	9,6 9.600
2 -	5.210	4,8 4.800	4,8 4.800	4,8 4.800	4,8 4.800
3 -	4.990	4,3 4.300	4,8 4.800	4,8 4.800	4,8 4.800
4 -	4.790	3,8 3.800	4,8 4.800	4,8 4.800	4,8 4.800
5 -	4.570	3,3 3.300	4,8 4.800	4,3 4.300	3,8 3.800
6 -	4.350	2,8 2.800	4,3 4.300	3,8 3.800	2,8 2.800
7 -	4.140	2,3 2.300	3,8 3.800	3,3 3.300	1,8 1.800
8 -	3.930	1,8 1.800	3,3 3.300	2,8 2.800	0,8 800
9 -	3.720	1,3 1.300	2,8 2.800	2,3 2.300	0
10 -	3.500	0,8 0	2,3 2.300	1,8 1.800	
I alt					
1-10 år . . .	44.620	29.200	40.500	37.500	33.200

b. Udgift til 1 årgangs investeringer på 500 mill. kr.

1. år	27,1	24	24	24	48
2. -	26,1 (53,2)*)	24 (48,0)	24 (48,0)	24 (48,0)	24 (72)
3. -	25,0 (78,2)	21,5 (69,5)	24 (72,0)	24 (72,0)	24 (96)
4. -	24,0 (102,2)	19 (88,5)	24 (96,0)	24 (96,0)	24 (120)
5. -	22,9 (125,1)	16,5 (105,0)	24 (120,0)	21,5 (117,5)	19 (139)
6. -	21,8 (146,9)	14,0 (119,0)	21,5 (141,5)	19,0 (136,5)	14 (153)
7. -	20,7 (167,6)	11,5 (130,5)	19,0 (160,5)	16,5 (153,0)	9 (162)
8. -	19,7 (187,3)	9,0 (139,5)	16,5 (177,0)	14,0 (167,0)	4 (166)
9. -	18,6 (205,9)	6,5 (146,0)	14,0 (191,0)	11,5 (178,5)	0
10. -	17,5 (223,4)	0	11,5 (202,5)	9,0 (187,5)	0
I alt	223,4	146,0	202,5	187,5	166

*) Tallene i parentes angiver den samlede årlige udgift til løbende tilskudsordninger af alle årgange.